

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۵ جلسه ۱۰۹

شناسه	مقررات	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۴/۱۰/۰۶
عنوان موضوع	بررسی پیامدهای حقوقی، اقتصادی و تولیدی طبقه‌بندی قزل‌آلای رنگین‌کمان به‌عنوان گونه غیر بومی		
مرجع طرح موضوع	اتحادیه مرکزی تعاونی‌های کشاورزی ماهیان سردابی		
شرح موضوع	<p>ماهی قزل‌آلای رنگین‌کمان (<i>Oncorhynchus mykiss</i>) ستون فقرات صنعت آبزی‌پروری سردابی کشور است و بیش از ۷۰ درصد تولید ماهیان سردابی ایران را تشکیل می‌دهد. سالانه حدود ۱۸۰ تا ۲۰۰ هزار تن از این گونه تولید می‌شود و زنجیره تولید آن از تکثیر و تولید بچه‌ماهی تا فرآوری و صادرات، اشتغال مستقیم و غیرمستقیم ده‌ها هزار نفر را شامل می‌شود.</p> <p>با وجود اهمیت اقتصادی و تولیدی این گونه، سازمان حفاظت محیط‌زیست آن را به‌عنوان گونه غیر بومی اعلام کرده است. این اعلام بدون ارائه دستورالعمل ملی شفاف و بدون هماهنگی نهادی کافی با متولیان تولید، باعث ایجاد ابهام و نااطمینانی قانونی و اجرایی برای فعالان صنعت شیلات شده است. این وضعیت توازن میان حفاظت از تنوع زیستی و بهره‌برداری اقتصادی را بهم زده و می‌تواند ریسک‌های حقوقی، اقتصادی و سرمایه‌گذاری قابل توجهی ایجاد کند.</p> <p>اگرچه قزل‌آلای رنگین‌کمان از منظر زیست‌بوم طبیعی غیر بومی است، بیش از پنج دهه است که به‌صورت کنترل‌شده و پرورشی در کشور تولید می‌شود و تمام زنجیره آن شامل مراکز تکثیر مجاز، سیستم‌های بسته یا نیمه‌بسته، کنترل‌های دامپزشکی و ضوابط زیست‌محیطی فعالیت می‌کند. رهاسازی گسترده و بدون کنترل این گونه در منابع طبیعی کشور وجود ندارد.</p>		
ایرادات و مشکلات مطروحه	<p>۱. مشکلات حقوقی و قانونی</p> <p>تصمیم اخیر سازمان حفاظت محیط‌زیست مبنی بر اعلام قزل‌آلای رنگین‌کمان به‌عنوان گونه غیر بومی، بدون تدوین دستورالعمل ملی شفاف، فعالان صنعت شیلات را در وضعیت نااطمینانی حقوقی قرار داده است. صدور و تمدید مجوزها به شکل سلیقه‌ای و غیرهماهنگ انجام می‌شود و سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان در مواجهه با ریسک‌های حقوقی و اجرایی قرار دارند. علاوه بر این، عدم اخذ نظر تشکل‌های تخصصی مطابق با مواد ۲ و ۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، و نادیده گرفتن نقش وزارت جهاد کشاورزی و سازمان شیلات ایران در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با گونه‌های پرورشی، با تکالیف قانونی حمایت از تولید و بهره‌وری بخش کشاورزی مغایرت دارد. این بی‌توجهی می‌تواند منجر به اتخاذ تصمیماتی شود که برخلاف قانون و مصالح عمومی، تولید و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی را تهدید کند.</p> <p>ماده ۲ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار: دولت مکلف است در مراحل بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین‌نامه‌ها، نظر کتبی اتاقها و آن دسته از تشکل‌های ذی‌ربطی که عضو اتاقها نیستند، اعم از کارفرمایی و کارگری را درخواست و بررسی کند و هرگاه لازم دید آنان را به جلسات تصمیم‌گیری دعوت نماید.</p> <p>تبصره - مهلت اجرای حکم بند (ب) ماده (۹۱) قانون اصل (۴۴) درمورد شرکت دادن اتاقها در شوراهای تصمیم‌گیری برای دولت، شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون است.</p> <p>ماده ۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار: دستگاه‌های اجرائی مکلفند هنگام تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه‌ها و رویه‌های اجرائی، نظر تشکل‌های اقتصادی ذی‌ربط را استعلام کنند و مورد توجه قرار دهند.</p>		
	۲. مشکلات اقتصادی و تولیدی		

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۵ جلسه ۱۰۹

<p>اعلام قزل‌آلای رنگین‌کمان به‌عنوان گونه غیر بومی، در صورت ادامه بدون چارچوب اجرایی شفاف، اثرات اقتصادی و تولیدی شدیدی به دنبال خواهد داشت. سرمایه‌گذاری بلندمدت در صنعت سردابی به دلیل ریسک حقوقی و عدم اطمینان از صدور مجوزهای جدید کاهش می‌یابد، و تولید داخلی پروتئین آبی تحت فشار قرار می‌گیرد. محدودیت‌های مجوزی و تهدید مزارع فعال می‌تواند باعث تعطیلی برخی واحدها و کاهش اشتغال مستقیم و غیرمستقیم ده‌ها هزار نفر شود. جایگزینی این گونه با گونه‌های دیگر، به دلیل محدودیت‌های اقتصادی، زیرساختی و بازار مصرف، در کوتاه‌مدت غیرممکن است و این امر، تداوم تولید و امنیت غذایی را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد.</p> <p>۳. مشکلات نهادی و حکمرانی</p> <p>بی‌ثباتی و اختلاف میان نهادهای نیز از دیگر مشکلات جدی است. تصمیم‌گیری‌های جزیره‌ای و بدون هماهنگی میان سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان شیلات ایران، اصول هماهنگی نهادی و حکمرانی بالادستی (اصل ۴۴ و ۱۳۸ قانون اساسی) و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را نقض می‌کند. نبود چارچوب اجرایی مشترک و دستورالعمل ملی، موجب بی‌ثباتی مدیریتی در سطح استان‌ها و افزایش اختلافات میان دستگاه‌های اجرایی شده است و فرآیند صدور مجوزها و مدیریت منابع را پیچیده و نامطمئن می‌کند.</p>	
<p>قزل‌آلای رنگین‌کمان، علی‌رغم غیر بومی بودن زیست‌محیطی، در عمل به یکی از گونه‌های راهبردی کشور در تأمین امنیت غذایی، ایجاد اشتغال پایدار و توسعه صادرات آبیان تبدیل شده است. هرگونه اعلام سیاستی در خصوص غیر بومی بودن این گونه، در صورت فقدان چارچوب اجرایی روشن، هماهنگی نهادی و مشارکت مؤثر بخش خصوصی، منجر به بی‌ثباتی محیط کسب‌وکار، تضعیف سرمایه‌گذاری و تهدید تولید ملی خواهد شد؛ امری که با قوانین بالادستی از جمله قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در تعارض قرار دارد.</p> <p>از این‌رو، ضروری است سیاست‌گذاری ملی در حوزه قزل‌آلای رنگین‌کمان بر پایه پذیرش واقعیت‌های اقتصادی و تولیدی کشور، با رویکرد مدیریت ریسک زیست‌محیطی به‌جای حذف یا محدودسازی ناگهانی، و با تعریف شفاف زنجیره ارزش، الزامات تولید، فرآوری، بازار و صادرات انجام پذیرد. تثبیت جایگاه این گونه به‌عنوان گونه‌ای استراتژیک در نظام تولید آبیان کشور، پیش‌شرط حفظ ظرفیت‌های موجود، ارتقای بهره‌وری، توسعه صادرات و جلوگیری از بروز شوک‌های مخرب در بخش شیلات در سطح ملی است.</p>	<p>جمع‌بندی جلسه کارشناسی مورخ ۱۴۰۴/۱۰/۰۱</p>
<ul style="list-style-type: none">• با عنایت به نبود دستورالعمل ملی شفاف و به منظور جلوگیری از ایجاد بی‌ثباتی در تولید و سرمایه‌گذاری در صنعت آبی‌پروری، پیشنهاد می‌گردد تا زمان تدوین دستورالعمل ملی مشترک، از تصمیمات محدودکننده استانی ممانعت گردد.• با عنایت به اصول حفاظت زیست‌محیطی و نیاز به توسعه اقتصادی پایدار، پیشنهاد می‌گردد غیر بومی بودن گونه از منظر زیست‌محیطی به معنای ممنوعیت تولید اقتصادی تلقی نشود و این تفکیک به‌صورت صریح در اسناد و دستورالعمل‌های اجرایی منعکس شود.• با عنایت به ماده ۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار (۱۳۹۰) که دستگاه‌های اجرایی را مکلف می‌کند آثار اقتصادی مقررات را بررسی و نظر تشکل‌های تخصصی را قبل از اصلاح یا وضع آن‌ها اخذ کنند، و ماده ۱ و ۳ قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی که دولت را موظف به حمایت از پایداری تولید، کاهش ریسک فعالیت‌های کشاورزی و آبی‌پروری و حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌سازد، پیشنهاد می‌گردد دستورالعمل ملی مدیریت قزل‌آلای پرورشی با مشارکت سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان شیلات ایران و تشکل‌های تخصصی تدوین شود. این دستورالعمل باید	<p>پیشنهادات</p>

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی لرستان (گزارش کارشناسی)

موضوع دستور کار ۵ جلسه ۱۰۹

<p>شامل ضوابط مکان‌یابی، کنترل زیست‌محیطی، مدیریت پساب، جلوگیری از رهاسازی در منابع طبیعی و معیارهای ارزیابی و نظارت بر تولید باشد.</p> <ul style="list-style-type: none">• با عنایت به ماده ۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، پیشنهاد می‌گردد هرگونه تغییر در سیاست‌ها و مقررات مرتبط با گونه‌های پرورشی، صرفاً پس از اخذ نظر رسمی تشکل‌های تخصصی شیلات انجام شود تا تصمیمات مبتنی بر واقعیت‌های تولید و منافع عمومی اتخاذ گردد.	
<ul style="list-style-type: none">• قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار• قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی• سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (ابلاغی مقام معظم رهبری)	فهرست مستندات